

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
12-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktab o'quvchilarining musiqiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	10
<i>Abilov Muslim Normuxammadovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati.....	14
<i>Bolqiyev Axmad</i>	
Jamiyat muhitida radikalizmning oldini olishga qaratilgan uzluksiz profilaktika tizimini yaratish	17
<i>Axmedova Iroda Shaxitbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim va gospital pedagogikani rivojlantirishda pedagogning tashkilotchilik madaniyati: nazariy va amaliy aspektlar	22
<i>Djabborov Ma'sud Bahriddinovich, Arolova Zarina Lochin qizi</i>	
Developing Sociolinguistic Competence in Intensive Teaching of Foreign Languages to Adults	28
<i>G. R. Tolibova</i>	
Языковая выразительность и художественный мир сказки "Муха-Цокотуха"	31
<i>Garifullina Alsu Robert qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda nasriy asarlarni o'qitish	35
<i>Ibodullayeva Madina Muzaffar qizi</i>	
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari	38
<i>Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining nazariy-metodologik tahlili (CTP dasturi misolida).....	42
<i>Ikmatullayev G'ayrat Zokirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv motivatsiyasini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish yo'llari	47
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Ismoilova Mohinur Faxriddin qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	52
<i>Mamanazar Djumayev</i>	
Turli vazn toifalaridagi dzyudochilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish	61
<i>I. B. Matmuratova</i>	
Maktabgacha ta'limda xalqaro monitoring va baholash dasturlarining o'rni	65
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning intellektuallik koeffitsientini rivojlantirish va zamonaviy ko'nikmalarini shakllantirish	69
<i>Normamatova Sevinch Asror qizi</i>	
Ona tilidan o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasining rivojlanganlik darajasini aniqlash mezonlari.....	73
<i>Oloqova O'g'iljon Mamanazarovna</i>	
Oliy ta'limda adaptiv raqamli ta'lim texnologiyalari asosida o'quv jarayoni samaradorligini oshirish modeli ...	77
<i>Quchqarova Dilnovoz Shaymaxammad qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini autentik videomateriallar asosida rivojlantirish metodikasi	81
<i>Qurbonova Shalola Ilhomiddinovna</i>	
Jadid ma'rifatparvarlari pedagogik merosini tadqiq etishning zamonaviy ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	84
<i>Raxmatova Dilbar Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish	88
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Development of Students' Artistic Taste and Aesthetic Education as a Pedagogical Problem.....	91
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
O'smirlarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning pedagogik imkoniyatlari...	95
<i>Umarov Qobiljon</i>	

Ta'lim va tarbiya tizimida falsafiy yondashuvning pedagogik asoslari	98
Umurov Sharif Rajabovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlariga oid mashg'ulotlar ustida ishlash	102
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	
Методические основы развития критического мышления обучающихся при изучении информационных технологий в условиях использования искусственного интеллекта	106
Панжиева Назолат Норматомовна	
Динамика морфологической системы современного русского языка в условиях цифровизации	111
Тураева Дилфуза Даминовна	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	116
Abdug'aniyeva Saodat Shuhrat qizi	
Blended Learning Pedagogy in University EFL Writing Courses: Effects on Linguistic Accuracy and Learner Autonomy	120
Inomidinova Dildorxon Ikramovna	
O'smirlik davrida psixologik rivojlanishning muhim jihatlari va uning determinantlari.....	125
M. S. Usmonova	
The Relationship Between Grammar Knowledge and Writing Proficiency in EFL Learners	130
Tahirova Shaxribonu	
Особенности интерпретации юридических терминов в медиатекстах.....	139
Хамидова Нигора Тулкуновна	
Sportchilarning ijtimoiy moslashuvda murabbiy shaxsining roli	142
Akbarova Maloxatoyimposhsha Saidto'ra qizi	
Raqamli asrda yoshlarning media savodxonligi: ingliz tili og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda vlog yuritishning o'rni.....	146
Akramova Yulduz Farxadovna, To'rayeva Maftuna Ravshanovna	
Naqshbandiya ta'limotida psixospiritual paradigmalarining mohiyati	151
Ashurova Gulru	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarining hamkorlikdagi o'quv faoliyatini monitoring qilish mexanizmlari.....	154
Bekmuratov Qadirbergen Quwanishbaevich	
Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kasbiy-ijodiy qobiliyatlarini takomillashtirish.....	158
Hotamov Lochinbek Uktam o'g'li	
Improving Speaking Skills Through Authentic Videos Abstract	162
Imamaliyeva Gulnoza Ulug'bekovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi (pedagogik ritorika fani misolida).....	168
Ismoilov Muhammadkarim Miraxmat o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ universal o'quv faoliyatlarini rivojlantirishning texnologik asoslari (2-sinf rus tili darslari misolida)	170
Jabborova Muslima Toxirovna	
Pedagogik amaliyot jarayonida talabalarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning innovatsion mexanizmlari	175
Karimova Barno Ergashevna	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	178
Mamanazar Djumayev	
Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning pedagogik-didaktik asoslari	187
Maxmudova Gulchiroy G'anisherovna	
Regbi mashg'ulotlari jarayonida talabalarining tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirishning differensial metodikasi	191
Nematov Bahodirbek Baxtiyor o'g'li	
Oila muhitida siblinglararo munosabatlarda psixologik manipulyatsiyaning namoyon bo'lish xususiyatlari... ..	195
Nishanova Zulfizar Yashin qizi	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashning hozirgi holati hamda innovatsion ta'lim texnologiyalari va tpack yondashuvi asosida pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish	199
Nozimabonu Tojiboyeva	
Agressiv xulqning ijtimoiy-psixologik determinantlari.....	204
O'ktamova Shohida Odilbek qizi	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik afzalliklari va xavflari.....	209
Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	
Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirining ekonometrik-statistik tadqiqi	214
Boymatova Dildora Olim qizi, Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarga tovush yo'nalishini aniqlashtirish metodikasi.....	218
Haydarov Islomjon Hatamjon o'g'li	
Bolalar folklori asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	222
Jo'raboyeva Mushtariy Jamoldin qizi	
O'zbekistonda maktab ta'limida o'quvchilarning kasbiy salohiyatini aniqlashda sun'iy intellektdan foydalanish	228
Karimova Sarvinoz Hojiqurbonovna	
Aqli zaif bolalarning so'zlashuv nutqiga qo'yiladigan talablar	233
N. S. Mirbabayeva	
Oliy ta'lim muassasasida ta'lim va tarbiya berish metodlari	237
Kamalov Rustam Azizovich	
Bo'lajak logopedlarni tayyorlashda pedagogik mahoratini rivojlantirish xususiyatlari.....	241
Shamsiyeva Sevara Yusupovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani rivojlantirishda loyihaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	244
Tangirqulov Elmurod Aliyarovich	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish	248
Toshtemirova Sarvinoz Obidovna	
Shaxsning ijtimoiy-psixologik yo'naltirilganligi guruhviy jipslikni belgilovchi individual omil sifatida	251
Turayev Nurmuhammad Alibek Fozil o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish (aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar misolida).....	254
G'ofurova Umida O'tkirbek qizi	
The Role of Artificial Intelligence in Creating Interactive Methods in English.....	258
Urozboyeva Mavluda Shukurlo qizi	
Bo'lajak muhandislarda ekologik madaniyatni rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari	262
Xalikova Xurshida Abdullayevna	
Suv ekotizimlarida turlar sonining kamayishini eDNA metabarkoding orqali aniqlash va uning oziq-ovqat xavfsizligidagi ahamiyati.....	267
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Izzatilloeva Umida Kamolovna	
Asalarilar sonining kamayishi va global ekologik xavf	272
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Sayfulloyeva Dilnura Samandarovna	
Enhancing A2 Learners' English Speaking Skills Through Short Stories With Structured Question-and-Answer Activities.....	276
Xudoyberdiyeva G. Sh.	
Кризис интеллигента и поиск смысла жизни в русской и мировой прозе XX Века: сравнительный анализ романов "Обломов" (И. Гончаров) и "Великий гатсби" (Ф. С. Фицджеральд) ..	280
Аманова А. А., Саттарова М.	
Понятие профессиональной ориентации и ее педагогическая сущность	285
Каримова Наргиза Абдугафуровна	
Talabalarning sun'iy intellektli ta'limiy vositalarni loyihalash kompetentligini shakllantirishning pedagogik shartlari	289
Toxirov Feruz Jamoliddinovich	

Maktab ta'lim tizimida STEAM yondashuvini joriy etishda loyiha boshqaruvining roli va samaradorligi 293 Avalboyeva Mavluda Abdumalikovna	293
Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion mexanizmlari 300 Xodjayeva Matlyuba Rustamovna	300
Biologiya darslarida interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning tanqidiy va kreativ fikrlashini rivojlantirish 304 Hayitov Abdurasul Eshdavlatovich, Anvarjonova Odinaxon Xayrullo qizi, Rahimova Fazilat Akrom qizi	304

SUN'IY INTELLEKT VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK AFZALLIKLARI VA XAVFLARI

Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li

Qarshi Xalqaro Universiteti

Iqtisodiyot va muhandislik kafedrası o'qituvchisi

ORCID: 0009-0001-0896-5582

Annotatsiya: Mazkur maqolada sun'iy intellekt vositalaridan ta'lim jarayonida foydalanishning pedagogik afzalliklari va xavflari tahlil qilingan. Ta'lim tizimini raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi hamda generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining keng ommalashuvi o'qitish va o'rganish jarayonlariga yangi imkoniyatlarni olib kirayotgan bo'lsa-da, ular bilan bog'liq qator pedagogik, axloqiy va tashkiliy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda.

Tadqiqotning maqsadi sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga ta'sirini baholash, ularning pedagogik afzalliklari va ehtimoliy xavflarini aniqlash hamda ulardan samarali foydalanish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish va tizimlashtirish metodlaridan foydalanildi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt vositalari ta'limni individuallashtirish, o'quv materiallarini tezkor yaratish, talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash va o'qituvchilarning mehnat unumdorligini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, akademik halollikning buzilishi, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining sustlashuvi, noto'g'ri yoki ishonchsiz ma'lumotlardan foydalanish hamda shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq xavflar mavjudligi aniqlandi.

Tadqiqot natijasida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda pedagogik nazoratni kuchaytirish, raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish va akademik halollik tamoyillariga rioya etishni ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Mazkur tavsiyalar sun'iy intellekt texnologiyalarini ta'lim jarayoniga samarali va mas'uliyatli integratsiya qilishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, generativ sun'iy intellekt, ta'limni raqamlashtirish, pedagogik texnologiyalar, akademik halollik, raqamli kompetensiya, mustaqil ta'lim, ta'lim sifati, ChatGPT, ta'lim innovatsiyalari.

Abstract: This article analyzes the pedagogical advantages and risks of using artificial intelligence tools in the educational process. The rapid digitalization of education and the widespread adoption of generative artificial intelligence technologies are creating new opportunities for teaching and learning while simultaneously generating a number of pedagogical, ethical, and organizational challenges.

The purpose of the study is to evaluate the impact of artificial intelligence tools on the educational process, identify their pedagogical benefits and potential risks, and develop recommendations for their effective use. The research employed literature review, comparative analysis, generalization, and systematization methods. The findings indicate that artificial intelligence tools contribute to the personalization of learning, rapid development of educational materials, support for students' independent learning activities, and increased productivity of teachers.

At the same time, risks related to violations of academic integrity, the weakening of critical thinking skills, the use of inaccurate or unreliable information, and concerns regarding personal data security were identified.

Based on the findings, practical recommendations were developed to strengthen pedagogical supervision, enhance digital competencies, and ensure compliance with academic integrity principles when using artificial intelligence tools. These recommendations support the effective and responsible integration of artificial intelligence technologies into the educational process.

Key words: artificial intelligence, generative artificial intelligence, digitalization of education, pedagogical technologies, academic integrity, digital competence, independent learning, educational quality, ChatGPT, educational innovations.

Аннотация: В данной статье проанализированы педагогические преимущества и риски использования инструментов искусственного интеллекта в образовательном процессе. Ускорение процессов цифровизации системы образования и широкое распространение технологий генеративного искусственного интеллекта открывают новые возможности для преподавания и обучения, однако одновременно создают ряд педагогических, этических и организационных проблем.

Цель исследования заключается в оценке влияния инструментов искусственного интеллекта на образовательный процесс, выявлении их педагогических преимуществ и потенциальных рисков, а также разработке рекомендаций по их эффективному использованию. В ходе исследования применялись методы анализа научной литературы, сравнительного анализа, обобщения и систематизации.

Результаты показали, что инструменты искусственного интеллекта способствуют индивидуализации обучения, оперативному созданию учебных материалов, поддержке самостоятельной учебной деятельности студентов и повышению производительности труда преподавателей. Вместе с тем были выявлены риски, связанные с нарушением принципов академической честности, снижением навыков критического мышления, использованием недостоверной информации и угрозами безопасности персональных данных.

По итогам исследования разработаны практические рекомендации по усилению педагогического контроля, развитию цифровых компетенций и обеспечению соблюдения принципов академической честности при использовании инструментов искусственного интеллекта. Данные рекомендации направлены на эффективную и ответственную интеграцию технологий искусственного интеллекта в образовательный процесс.

Ключевые слова: искусственный интеллект, генеративный искусственный интеллект, цифровизация образования, педагогические технологии, академическая честность, цифровая компетентность, самостоятельное обучение, качество образования, ChatGPT, образовательные инновации.

KIRISH

Jahon miqyosida ta'lim tizimini raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi sun'iy intellekt texnologiyalarini o'quv jarayoniga keng joriy etish uchun qulay sharoit yaratmoqda. So'nggi yillarda generativ sun'iy intellekt vositalari, jumladan ChatGPT, Gemini, Copilot va boshqa intellektual tizimlarning ommalashuvi ta'lim sohasida yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirdi. Ushbu vositalar o'quv materiallarini yaratish, axborotni izlash, topshiriqlarni bajarish, individual ta'lim yo'nalishlarini shakllantirish hamda talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlashda samarali vosita sifatida qo'llanilmoqda. Natijada ta'lim jarayonining samaradorligi, moslashuvchanligi va shaxsga yo'naltirilganligi ortib bormoqda.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga jadal kirib kelishi qator pedagogik muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Xususan, akademik halollik tamoyillariga rioya etish, talabalar tomonidan tayyor javoblardan haddan tashqari foydalanish, tanqidiy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarining susayishi, noto'g'ri yoki ishonchsiz ma'lumotlardan foydalanish hamda shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash kabi masalalar alohida e'tibor talab qiladi. Mazkur holatlar sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik afzalliklari bilan bir qatorda mavjud xavflarini ham chuqur ilmiy tahlil qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Mavzuning dolzarbligi ta'lim tizimida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish ko'lamineng kengayib borayotgani, ularning o'qitish sifati va samaradorligiga ta'siri ortib borayotgani hamda ushbu texnologiyalarni pedagogik jihatdan asoslangan holda qo'llash mexanizmlarini ishlab chiqish ehtiyoji bilan belgilanadi. Sun'iy intellektning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi nafaqat yangi imkoniyatlarni, balki yangi pedagogik yondashuvlar va nazorat mexanizmlarini ham talab etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim sohasiga kirib kelishi bilan ushbu yo'nalishda ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Xorijiy tadqiqotchilar sun'iy intellektning ta'lim sifatini oshirish, ta'lim jarayonini individuallashtirish va o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini yaxshilashdagi imkoniyatlarini o'rganishga alohida e'tibor qaratganlar.

Xususan, J. Holmes, M. Bialik va C. Fadel o'z tadqiqotlarida sun'iy intellektning ta'lim tizimini transformatsiya qilishdagi imkoniyatlarini tahlil qilib, uning o'quvchilarga moslashtirilgan ta'lim muhitini yaratishdagi ahamiyatini asoslab berganlar. Tadqiqotchilar sun'iy intellekt yordamida ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quvchilarning ehtiyojlariga mos kontent yaratish va o'qituvchilarning ish yuklamasini kamaytirish mumkinligini ta'kidlaydilar ^[1].

B. Williamson va R. Eynon esa sun'iy intellektning ta'limdagi rivojlanish tendensiyalarini o'rganib, ushbu texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari bilan bir qatorda axloqiy va ijtimoiy xavflariga ham e'tibor qaratganlar. Ularning fikricha, sun'iy intellekt vositalaridan nazoratsiz foydalanish ta'lim jarayonida inson omilining pasayishiga, algoritmik xatolarning ko'payishiga va ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Generativ sun'iy intellekt vositalarining ta'limdagi o'rni bo'yicha S. Kasneci va hammualliflarining ilmiy ishlari alohida ahamiyatga ega. Ular ChatGPT kabi tizimlarning o'quv jarayonidagi imkoniyatlari, cheklovlari va xavflarini tahlil qilib, ushbu vositalardan foydalanishda akademik halollik tamoyillariga qat'iy rioya qilish zarurligini ta'kidlaganlar. Tadqiqot natijalarida sun'iy intellekt vositalari talabalar uchun samarali yordamchi bo'lishi mumkinligi, biroq ularning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini to'liq almashtira olmasligi qayd etilgan.

Mahalliy tadqiqotchilar tomonidan ham ta'limni raqamlashtirish, elektron ta'lim resurslari va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'limga joriy etish masalalari keng o'rganilgan. Jumladan, U. Begimqulov, R. Ishmuhamedov, N. Muslimov, B. Xodjayev va boshqa olimlarning ilmiy ishlarida raqamli ta'lim muhitini shakllantirish, pedagoglarning axborot-kommunikatsiya kompetensiyalarini rivojlantirish hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Ushbu tadqiqotlarda zamonaviy raqamli vositalarning ta'lim sifatini oshirishdagi ahamiyati asoslab berilgan.

Shuningdek, so'nggi yillarda O'zbekistonda sun'iy intellekt texnologiyalarini turli sohalarga, jumladan, ta'lim tizimiga joriy etish bo'yicha ilmiy izlanishlar soni ortib bormoqda. Biroq mavjud tadqiqotlarning aksariyatida sun'iy intellektning texnologik imkoniyatlari yoki raqamli ta'lim vositalarining afzalliklari tahlil qilingan bo'lib, generativ sun'iy intellekt vositalarining pedagogik afzalliklari va xavflarini kompleks ravishda o'rganishga yetarlicha e'tibor qaratilmagan.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, xorijiy tadqiqotlarda sun'iy intellektning ta'limdagi imkoniyatlari va xavflari keng o'rganilgan bo'lsa-da, ularni O'zbekiston oliy ta'lim tizimi sharoitida qo'llashning pedagogik jihatlari hali yetarlicha tadqiq etilmagan. Mahalliy ilmiy ishlarda esa asosan ta'limni raqamlashtirish va axborot texnologiyalarini joriy etish masalalari yoritilgan bo'lib, generativ sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik oqibatlari, akademik halollikka ta'siri hamda ulardan samarali foydalanish mexanizmlari chuqur tahlil qilinmagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida ilmiy bilishning bir qator nazariy va tahliliy metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayonidagi pedagogik afzalliklari va xavflarini o'rganishga qaratilgan mahalliy hamda xorijiy ilmiy manbalarni tahlil qilish tashkil etdi.

Tadqiqot davomida dastlab ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish usulidan foydalanildi. Ushbu metod orqali sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim tizimidagi o'rni, ularning pedagogik imkoniyatlari va mavjud muammolari bo'yicha xorijiy hamda mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari o'rganildi. Ilmiy maqolalar, monografiyalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va zamonaviy tadqiqotlar mazmunan tahlil qilinib, mavzuga oid asosiy ilmiy yondashuvlar aniqlashtirildi.

Shuningdek, tadqiqotda qiyosiy taqqoslash metodidan foydalanildi. Mazkur metod yordamida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari o'zaro solishtirildi.

Xususan, sun'iy intellektning ta'limni individuallashtirish, o'quv materiallarini yaratishni jadallashtirish va talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash kabi afzalliklari akademik halollikning buzilishi, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining susayishi hamda noto'g'ri ma'lumotlardan foydalanish kabi xavflar bilan qiyosiy ravishda baholandi. Ushbu tahlil natijasida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik samaradorligi va ehtimoliy salbiy oqibatlari o'rtasidagi bog'liqlik aniqlandi.

Bundan tashqari, tizimlashtirish va umumlashtirish metodlari qo'llanildi. Ushbu metodlar yordamida turli ilmiy manbalarda keltirilgan natijalar yagona tizimga keltirildi hamda sun'iy intellekt vositalarining pedagogik afzalliklari va xavflari muayyan mezonlar asosida guruhlashtirildi. Natijada ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan samarali foydalanishning asosiy yo'nalishlari hamda mavjud xavflarni kamaytirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi ^[5].

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim tizimida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish so'nggi yillarda sezilarli darajada kengayib bormoqda. Xususan, ChatGPT, Gemini, Copilot va boshqa generativ sun'iy intellekt tizimlari o'quv materiallarini yaratish, ma'lumotlarni izlash, topshiriqlarni bajarish hamda mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda keng qo'llanilmoqda. Ushbu vositalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilayotgan bo'lsa-da, ular bilan bog'liq qator pedagogik muammolar ham yuzaga kelmoqda.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt vositalari, avvalo, ta'limni individuallashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Talabalar o'z ehtiyojlari va bilim darajasidan kelib chiqib, sun'iy intellekt yordamida qo'shimcha izohlar, misollar va tavsiyalar olish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Shu bilan birga, o'qituvchilar uchun o'quv materiallarini tayyorlash va baholash jarayonlari ham soddalashmoqda.

Biroq sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning ayrim salbiy jihatlari ham kuzatilmoqda. Talabalarning tayyor javoblarga ortiqcha tayanishi mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining pasayishiga olib kelishi

mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellekt tizimlari tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarning har doim ham ishonchli bo'lmisligi, akademik halollik bilan bog'liq muammolar hamda shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi masalalari dolzarb muammolar sifatida namoyon bo'lmoqda. Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning asosiy pedagogik afzalliklari va xavflari quyida keltirilgan.

Pedagogik afzalliklar	Pedagogik xavflar
Ta'limni individuallashtirish imkoniyati	Akademik halollikning buzilishi
Tezkor fikr-mulohaza olish	Tayyor javoblarga qaramlikning ortishi
Mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlash	Tanqidiy fikrlashning pasayishi
O'quv materiallarini tez tayyorlash	Noto'g'ri ma'lumotlardan foydalanish
O'qituvchi mehnat unumdorligini oshirish	Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi

Jadval ma'lumotlari asosida sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga ta'siri tahlil qilindi. Tahlil natijalariga ko'ra, ushbu texnologiyalar ta'lim samaradorligini oshirish uchun katta imkoniyatlarga ega bo'lsa-da, ularni pedagogik nazorat va akademik halollik tamoyillari asosida qo'llash zarurligi aniqlandi.

Quyidagi diagramma sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda aniqlangan asosiy yo'nalishlarni aks ettiradi.

Sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga ta'siri

Pedagogik afzalliklar:

1. Ta'limni individuallashtirish;
2. Mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlash;
3. Tezkor axborot olish;
4. O'qituvchi faoliyatini optimallashtirish.

Pedagogik xavflar:

1. Akademik halollik muammolari;
2. Tanqidiy fikrlashning pasayishi;
3. Noto'g'ri ma'lumotlar xavfi;
4. Ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq muammolar.

Olib borilgan tahlillar natijasida ta'lim jarayonida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish samaradorligini oshirish uchun pedagogik nazoratni kuchaytirish, talabalar va o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish hamda akademik halollik tamoyillariga asoslangan foydalanish mexanizmlarini joriy etish zarurligi aniqlandi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt vositalari o'qituvchini to'liq almashtiruvchi vosita emas, balki ta'lim jarayonini qo'llab-quvvatlovchi va takomillashtiruvchi texnologiya sifatida qaralishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida sun'iy intellekt vositalari zamonaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismiga aylanib borayotgani aniqlandi. Ushbu texnologiyalar ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quv materiallarini yaratish va qayta ishlashni tezlashtirish, talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda o'qituvchilarning mehnat unumdorligini oshirish kabi qator pedagogik afzalliklarga ega. Shu sababli sun'iy intellekt vositalari ta'lim sifatini oshirish va ta'lim jarayonini takomillashtirishda samarali vosita sifatida xizmat qilishi mumkin.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, talabalarning tayyor javoblarga haddan tashqari tayanishi, akademik halollik tamoyillarining buzilishi, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining sustlashuvi, noto'g'ri ma'lumotlardan foydalanish ehtimoli hamda shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq xavflar ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli sun'iy intellekt texnologiyalarini ta'lim tizimiga joriy etishda pedagogik nazorat va metodik yondashuvlarni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

- oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish bo'yicha yagona metodik tavsiyalarni ishlab chiqish;
- professor-o'qituvchilar va talabalarning sun'iy intellektdan samarali foydalanish kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus o'quv kurslarini joriy etish;
- akademik halollik tamoyillariga asoslangan sun'iy intellektdan foydalanish qoidalarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish;
- talabalar tomonidan sun'iy intellekt yordamida tayyorlangan ishlarni baholashning shaffof mezonlarini yaratish;
- ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishda ma'lumotlarning ishonchliligini tekshirish ko'nikmalarini shakllantirish;
- shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan tashkiliy va texnologik choralarni kuchaytirish;
- sun'iy intellekt vositalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilishda pedagogik maqsadlar ustuvorligini ta'minlash.

Umuman olganda, sun'iy intellekt vositalari ta'lim tizimini rivojlantirish va ta'lim sifatini oshirish uchun katta imkoniyatlarga ega. Biroq ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish ularni pedagogik jihatdan asoslangan, nazorat qilinadigan va mas'uliyatli tarzda qo'llash bilan bevosita bog'liqdir. Kelgusida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik samaradorligini amaliy tadqiqotlar asosida baholash hamda ularni milliy ta'lim tizimi sharoitiga moslashtirish bo'yicha ilmiy izlanishlarni kengaytirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Holmes, W., Bialik, M., Fadel, C. (2019).
2. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. Boston: Center for Curriculum Redesign.
3. Russell, S., Norvig, P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. Pearson, 2021.
4. Luckin, R., et al. Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education. Pearson, 2016.
5. Полат Е.С. (2021). Современные педагогические и информационные технологии в системе образования. Москва: Академия.
6. Karimov A., Abdullayev S. Ta'limda raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalari. Toshkent, 2021.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-oktabrdagi PQ-4884-son qarori: 2020-2023-yillarda raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni rivojlantirish konsepsiyasi.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.